

1990 - glava

***agrarna
izbjeglica***

dragutin

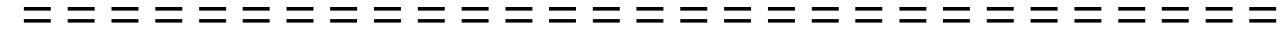
U

2022 - 1956 = 66

*** * ***

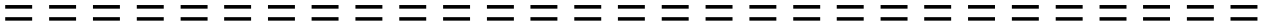
*** * ***

1990.g., NASLOVI DATOTEKA:

- 1990__Nas_Cas_Velenje_Pod_Kozelj_oznaka_grobisca.jpg
- 1990__Tezno_Bohova_Gramoznici-2_Perme.jpg
- 19900312__Nas_Cas_Teharske_zive_rane_in_Titovo_Velicenje.docm
- 19900315__Nas_Cas_Teharje_Pogovor_o_drugacni_Peteklosti.docm
- 19900315__Nas_Cas_Teharske_zive_rane.docm
- 19900316_MLADINA_CRNE_BUKVE_II-del_044_Loska_Dolina.jpg
- 19900316_MLADINA_CRNE_BUKVE_II-del_045_Loska_Dolina.jpg
- 19900322__Nas_Cas_Izraba_demokracije.docm
- 19900712__Nas_Cas_Gorice_nad_Sostanjem_skrivajo_grobove-po_vojni_pobitih.docm
- 199008__Sostanj_Gorica_grobisca.jpg
- 199011__20020912_Graska_Gora_ZZB_plazovi.docm

x

1990__Nas_Cas_Velenje_Pod_Kozelj_oznaka_grobisca.jpg

Tudi Koželj skriva množične grobove žrtev iz Teharij, med njimi so tudi Velenjčani. O tem več kdaj drugič.

1990__Tezno_Bohova_Gramoznici-2_Perme.jpg **Jama kao grobište**

Teharske žive rane in Titova Velenje

V organizaciji Kulturnega centra Velenje je bil v pete 9. marca pogovor z naslovom Teharske žive rane. Na pogovoru so sodelovali trije gosti: Spomevka Hribar, Ivo Žajdela in Roman Leljak. Upravičenost pogovora je potrjevala izredna udeležba in še bolj reakcije poslušalcev, ki so bile po pričakovanju do raznolike. Pričujoči tekst pa ne želi biti »klasična« predstavitev večera, temveč, kot sugerira naslov, osmislitev upravičenosti same teme v Velenju.

O upravičenosti prirejanja tega in takih večerov pa pričajo nedvomno tudi reakcije občinstva, ki so rano s svojo različno»usmerjenostjo« in različno dozo (pretirane) čustvenosti večer **udarile** tudi tisto noto napetosti, ki jo včasih pogrešamo.

Kljub travmatičnemu prebujenju, ki je spremljalo odpiranje te plati naše zgodovine, je danes vendarle resnica o pobojih dobila svojo domovinsko pravico tudi v Sloveniji. To nenazadnje in kljub svoji nezadostnosti, dokazuje tudi izjava slovenskega predsedstva o državljski pomiritvi.

Potrebno se nam zdi ponoviti, na večeru večkrat poudarjeno resnico, da je pobje več tisočev Slovencev po koncu vojne zgolj tisto simbolno vozlišče, kjer je resnica boljševiske revolucije prodrila na dan. Revolucija pa se ni začela leta 1945, niti ne takrat, ko se je začela narodna vstaja, imenovana narodnoosvobodilni boj, temveč že maja 1945 z, na pogovoru večkrat citirano, izjavo. Izraz revolucije je nenazadnje tudi dan vstaje slovenskega naroda. Slovenci še danes in bomo kot kaže tudi letos praznujemo praznik začetka osvobodilne vojne v spomin na dogodek, ko e Slovenec obstrelil Slovenca. Šest dni pred tem dogodkom (!), torej 16. julija, pa je padel pod streli prvi okupatorski vojak. Torej na slovenskem praznujemo kot praznik vstaje udejanjanje maja 1945 napovedane boljševiske revolucije in ne začetek upora proti okupatorju. O udejanjanju in o prioriteti, ki jo je imela revolucija pred osvobodilnim bojem v času NOS govori mnogo dejstev, ki so nekatera bila izpostavljena tudi na petkovem pogovoru, zato jih ne bom na tem mestu ponavljal.

V tem kratkem in (nujno) nepopolnem razmišljanju pa bi rad opozoril predvsem na vprašanja, ki jih je izpostavil na pogovoru Viktor Kojc in ki med našim delom v muzeju večkrat izbijejo na dan, to je na poboje v Šaleški dolini v času po vojni. V tem primeru namreč ne gre ne za tako imenovane izdajalce slovenskega naroda, še manj za same okupatorje temveč za veliko večino predvojnih obrtnikov Šoštanja in Velenja. Gre za grobišče na Goricah pri Šoštanju, za grobišče pod Kožljem (**Koželj**) in zelo verjetno za še mnoga grobišča o katerih se zaenkrat še ne ve ničesar. Šaleška dolina je bila s temi poboji finančno obglavljena in s tem se je seveda odprl prostor za povojne »rdeče kapitaliste«, ki (so) dirigirajo(li) z našo usodo po vojni. Kam je pripeljal tolikokrat citirani »nesluteni razvoj«, ki ga je (pre)živela dolina po vojni je danes žal še preveč vidno in občutno. V našem boju za ekološko znosno življenje bi rad le opozoril, da je »kapitalist« Vošnjak že v stan Jugoslaviji imel na svoji tovarni čistilno napravo, za čiščenje Pake. In v tem času je bila usnjarna cvetoča tovarna z jasno začrtano prihodnostjo.

Na pogovoru je povzročila najhujšo reakcijo trditev, da je bil za poboje po vojni kriv vrh slovenske in jugoslovanske politike. Tu je potrebno opozoriti, da povojni poboji niso nobena slovenska specialiteta, temveč, da jih poznajo tudi na Hrvaškem, Bosni in v Srbiji. O številu pobitih je nemogoče govoriti, gotovo pa je, da je bilo v Sloveniji pobitih več kot 10.000 ljudi. Za take poboje pa je moralo vedeti najvišje jugoslovansko in slovensko vodstvo s Titom na čelu. O krivdi oziroma nekrivdi takratnega državnega in republiškega vodstva ni mogoče dvomiti. Kot absolutna Oblast, ki je povsem obvladovala položaj v Sloveniji in Jugoslaviji je seveda ne samo morala vedeti, temveč tudi odobriti to dejanje. Pri tem je povsem irelevantno, kakšna je bila vloga posameznikov, kajti Partija je delovala in odločala kot Celota/Enota in ne kot posameznik in ne v imenu Posameznika. V tej luči je iniciativa za spremembo imena Titovega Velenja v Velenje seveda ne samo upravičena, temveč nujna. Skrajni čas je, da Velenje preseka s svojo boljševiski tradicijo, da se otrese strahu, ki je ljudem zlezel v kosti (opozoril bi rad na medklic anonimnega starejšega gospoda, ki je med izvajanjem tovariša Pistotnika zaklical, da še vedno ni čas, da vse pove, da pa bo tudi ta čas prišel), ter da si v strpni in pluralistični razpravi, brez izključevanj kogar koli na novo definira svojo bit.

Za konec pa mi dovolite, da še enkrat ponovim misel g. Hribar, da sprava ni nič drugega kot (do)puščanje posamezniku, da je posameznik. To pa, kot je pokazal tudi sam pogovor, dela še vedno velike težave mnogim. Pravica vsakega, da pove kar misli, pa naj je drugim še tako neljubo in dolžnost, da ga poslušaj, ter dolžnost govorca, da ostane v mejah kulturnega (raz)govora, to je temelj demokracije, kulture in sprave. Ravno tu, pa se lahko Velenjčani od gospe Spomenke Hribar še mnogo naučimo.

Tone Ravnikar

P.S. Glej kratek zapis pogovora z Ravnikarjem novembra 2000 leta na cesti.

OPOMBA – dragutin:

g.Hribarca je velika lažnivka. O tisočih žrtvah v jami »Macesnova Goorica« pa udbaško molči !?

[19900315__Nas_Cas_Teharje_Pogovor_o_drugacni_Preteklosti.docm](#)

1990-03-15, Velenje, NAŠ ČAS

Teharje v knjižnici Kulturnega centra

»Pogovor o drugačni preteklosti«

»Pogovor o drugačni preteklosti«, je petkov večer ob predstavitvi knjige Romana Leljaka Teharske žive rane ki povzroča precej različnih reakcij, od pozitivnih do negativnih, naslovil moderator Tone Ravnikar iz Kulturnega centra Ivan Napotnik. Udeležili so se ga dr. Spomenka Hribar, spodbujevalka narodne sprave, zaposlena na FSPN, kjer je strokovni svetnik, Ivo Žajdela, zgodovinar, publicist, ki ga zanima empirično raziskovanje (vzdržuje tudi stike z emigracijo) in Roman Leljak, bivši organ varnosti, direktor Založbe za alternativno teorijo, zdaj bi mu lahko rekli tudi že bivši zapornik. Tako je vse tri predstavil povezovalc pogovora.

»Pogovarjali se bomo o zgodovini, ki je nepoznana, a je tudi naša. Gre za pridobivanje spomina, ki je bil petinštirideset let in več nasilno potiskan«, je uvodoma dejala Hribarjeva. Žajdela je v uvodu spregovoril o likvidacijah golorokih ljudi, ki so se po njegovih besedah začele že leta 1941 v Ljubljani. »Likvidacije domobrancev leta 1945, po koncu vojne, pa so bile logične posledice obračuna z idejnimi nasprotniki,« je rekel. Leljak se je predstavil kot domačin iz Celja, ki je mladost preživel na Teharjah. Kasneje je obiskoval vojaške šole, najprej je bil šifrant, potem pa oficir kontra obveščevalne službe. Po izstopu iz vojaške službe je končal v zaporu. Napisal knjigo Sam proti njim. »Pričevanja ljudi sem začel zbirati maja 1988«, je povedal. Gre za pričevanja, ki jih je objavil v že omenjeni knjigi Teharske žive rane, pod naslovom Krvava drama Teharij pa izhajajo vsak teden kot podlistek v Novem tedniku.

Tisti, ki prvič sliši za to je šokiran. Šokiran tako, da ne verjame. Dokumentov, ki bi pričali o vsem tem pa je dosegljivih malo ali nič. Arhivi še niso odprti. Vse temelji na pričevanjih. »Spomin je tisto, ki te lahko varuje istih grehov, zločinov, napak,« je rekla Hribarjeva in pri tem podčrtala, da iz tega razloga pišeta in raziskujeta tudi Leljak in Žajdela, in da tega ne počneta iz revanšizma. (mkp)

[19900315__Nas_Cas_Teharske_zive_rane.docm](#)

1990-03-15, NAŠ ČAS

Teharske žive rane

Na zadnjem petkovem večeru smo se pogovarjali o boleči resnici, o poboju belogardistov in drugih nasprotnikov komunističnega režima. Gostje večera so bili dr. Spomenka Hribar, Ivo Žajdela in Roman Leljak. Vedel sem, da bodo besede prisotnih zelo čustvene, zato sem že na začetku skušal usmeriti razgovor v nevtrarno področje. Sprava namreč zahteva stisk rok pred še odvisnim sodnikom, ki nepristransko gleda na obe strani. Pričakoval sem, da bodo gostje opisali tudi poboje komunističnih družin, nasilje okupatorja in sodelovanje Slovencev z okupatorjem. Na moje vprašanje je mrmranje med poslušalci vzpodbudilo goste, da so zavrnili tak razgovor, češ da je večer namenjeno žrtvam komunizma. Zaradi spoštovanja do osebne prizadetosti prisotnih nisem vztrajal

pri svojem vprašanju. Tako je večina večera potekala v misli, da je domobranstvo in belogardizem samo posledica nasilja komunistov. To je na koncu izzvalo nekoliko glasnejšo reakcijo in občutek, da takšen pogovor ne vodi k spravi.

Kdo ima torej prav? Najprej velja izreči priznanje vsem, ki raziskujejo resnico o pobojih na eni in drugi strani. Odpiranje grobov, iskanje imen likvidatorjev in njihovih komandantov ni samo zapleteno in zahtevno delo; takšen raziskovalec je v direktni nevarnosti, da neznani storilci spet uporabijo staro, preizkušeno metodo zakrivanja sledov. Pri tem imajo nedvomno večje težave ljudje, ki raziskujejo poboje nasprotnikov komunistov, saj do pred nekaj let uradna politika teh dejanj sploh ni priznala. žal pa je redko kateri raziskovalec lahko nevtralen, hote ali nehote se že vnaprej odloči za eno ali drugo stran. Zato velja posamezna dejstva vedno opazovati v širšem krogu, saj le tako lahko pridemo do celovite resnice. Namen te resnice ni samo popraviti storjene krivice in kaznovati storilce; resnica naj nam bo vodilo v nadaljnjem življenju, naj nas opozori na človeške zmote, na vso zapletenost človeške družbe. Gotovo petkov večer ni imel tako širokih namenov, kljub temu pa bi moral bolj opozoriti na obe strani medalje. Tako pa je marsikateri poslušalec dobil vtis, da bo končno zbrisana laž o dobrih partizanih in hudobnih izdajalcih.

Odgovor na vprašanje »kdo ima prav« ni preprost. Kaj sploh je prav? Ali so bi)i komunisti, ki so se skupaj s Stalinom, Anglijo in Ameriko borili proti Hitlerju, sovražniki svojega naroda? In belogardisti, ki so menili, da je bolje sodelovati z Nemci, kot pa trpeti nesmiselne represalije, so bili res izdajalci naroda? Kaj bi bilo s Slovenci, če ne bi bilo Narodno osvobodilnega boja, če bi mirno počakali, da vojna mine? Bi imeli srbsko kraljevino, Primorsko v Italiji? Na vsa ta vprašanja ni jasnih odgovorov, zato je prav, da jih ne izkoriščamo za trenutne politične cilje in da ne gradimo preko njih pot do oblasti.

Glede resničnih krivcev pa mislim naslednje. Pobje brez legalnih zakonov in sodišča je zločin, ki ne bi smel zastarati ne glede na to, ali je bil storjen v vojni ali v mirnem času. Kdo je glavni krivec za tragična dejanja, pa je običajno težko reči. Kdo je kriv poboja v Dresdenu, Hirošimi? Je to Hitler, japonski cesar, ameriška vlada, generali, vojak v letalu? Napačno je tudi, če se sklicujemo na splošne razmere in rečemo, da smo vsi krivi. Kaj nam torej ostane? Predvsem skušajmo razumeti posamezna dejanja v sklopu širših dogajanj. Menim, da ni opravičila za poboje v Rogu in drugje, verjamem pa, da so bile te odločitve zelo težke. Vzemimo drugo skrajnost, da bi oblast po vojni pustila svojim nasprotnikom popolno svobodo. Ali ne bi prišlo do nove državljanske vojne v imenu križa in zvezde? Bi posegli Srbi, Rusi, Amerikanci, bi dobili še eno Korejo? Morda bo kdo rekel, da so bili v tem primeru danes razvita država Zahodne Evrope. Toda za kakšno ceno, za sto tisoč novih žrtev medsebojnega obračunavanja?

Bistvo vsega je v tem, da ne smemo dopustiti nastanka nečloveških razmer, ki prisilijo očeta, da strelja na rdečega in belega sina. Zato se zavzemam za demokracijo, za nenasilno reševanje sporov, za pravico vsakega do svojega mnenja. V tem vidim izjemno sposobnost Kučana in njegove skupine, ki ji je uspelo pripeljati Slovenijo in preko nje celotno Jugoslavijo mimo čeri boljše vizma romunskega tipa.

Naj se povrnem na petkov večer in povem še dvoje nasprotujočih si misli. Prva je znana Prešernova:

»Edinost, sreča, sprava k nam naj nazaj se vrnejo; otrok, kar ima Slava, vsi naj si v roke sežejo.«

In druga je misel anonimne žrtve:

»Sprava z morilcem je sramotno in zavržno dejanje. Že zdavnaj je bilo zapisano »oko za oko, zob za zob, ista sodba bodi za tujca in za rojaka.« Ne morem seči v roko nekemu, ki je zahrbtno umoril mojega očeta, ki je sovražniku za umazan denar izdal ranjene partizane, ki je v imenu Kristusa pobijal in požigal.«

Obe misli sta globoko človeški in sprejeti ju moramo s polnim razumevanjem. Če prva kaže vzvišenost človekovega duha, je druga kruto vsakdanja. Zato bodimo odprti vsem resnicam in ne samo eni.

Miro Trampuš

ČRNE BUKVE II. del

Uničevanje slovenskih življenj – Primer Loška dolina

MLADINA, 16. III. 1990.

Konec aprila 1942 so začeli pripravljati »napad« na Loško dolino. Napad je bil le burka, kajti kraljevi karabinjerji so se že pred njim nemoteno umaknili v Cerknico. Niti nemu izmed njih se ni skrivil las.

Šele ko so karabinjerji odšli, so prišli »osvoboditelji« v Stari trg. Čudno je, da niso »zasledovali« okupatorja dalje, ampak so ga pustili v Cerknici popolnoma v miru.

»Osvobodilna vojska« tedaj ni imela nika kršnega orožja, temveč je samo prepevala in se vozila sem in tja z avtom. »Štab« ni hotel stanovati v Starem trgu, torej v središču fare, ampak se je naselil pod gozdom v graščini Snežnik. Ljudstvo so pitali s fantastičnimi novicami o velikanskih »osvajanjih«, straža pa so jim morali držati 16 letni fantički.

Po dobrem mesecu »svobodne republike« in rdeče strahovlade so neko soboto popoldne vdrli v prvo slovensko sovjetsko »republiko« »drzni« kraljevi grenadirji, in sicer ne tam, kjer so jih pričakovali, ampak pridrveli so čez hrib Pogačo kar po gozdu in pokosili s strojinicami tik pod Starim trgom 11 mladih fantov, med temi 5 fantičkov izpod 16 let. Oplenili so dve trgovini, uničili tri gostilne, popolnoma razbili in okradli občinsko pisarno ter do tal požgali 6 hiš v Ložu in Starem trgu. Tri dni so bili ljudje popolnoma brezpravni. Grenadirji so pili, žrli in počelnjali strašne stvari.

Uspeh te enomesne »svobode« je bil ta, da je padlo 11 mladih zapeljanih ljudi in bilo okrog 3 milijone lir škode. Saj je šlo samo radijskih aparatov 95 v franže!

Namesto da bi bili »osvobodilci«, ki so prej prirejali pred zastavo z rdečo zvezdo mitinge, zadržali kraljeve grenadirje z orožjem v roki, so se sporazumno z njimi že v petek zvečer umaknili, zapeljane ljudi pa so pustili usodi.

Ko se je posadka cesarskih grenadirjev po treh dneh umaknila na Bloke, je čez nekaj dni spet pritavala bežeča »osvobodilna« vojska iz gozda. Toda ljudje so ostali kljub grožnjam mirni. Trepotali pa so, ker so slutili nesrečo, ki je že po treh tednih res nastopila.

Italijanska cesarska vojska je spet pustila to komunistično »vlado« dobre tri tedne do cela v miru.

Nihče ni razumel, kakšen namen je imela »narodno-osvobodilna vojska«, da je drugič zasedla Loško dolino, ko je že prva zasedba povzročila tako nesrečo. Toda dejanja so odkrila njen pravi namen. Hotela je vbiti ljudem strah in trepet v meso in kri. Začela je z umori po načrtu. V tem času je »narodno-osvobodilna vojska« pobila naslednje ljudi:

dne 15. maja 1942 Slavka Hribarja iz Bloške Police, pismonoša v Grahovem;

dne 8. junija 1942 so odpeljali Franca Kraševca, bivšega trgovskega pomočnika,

v gozd in ga po lastnih izjavah najprej oslepili, mu zlomili roke in vrgli v jamo;

dne 28. maja 1942 so ubili na njivah za vasjo Janeza Nanuta iz Podcerkve;

dne 27. junija 1942 so ubili v gozdu sodinka dr. Muho. Istočasno so ustrelili Franciško Plos iz Starega trga.

Meseca junija so ustrelili Marijo Truden iz Igavasi, češ da je neozdravljivo bolna.

Meseca julija so ustrelili pod Markovim hribom Janeza Kandareta iz Dan, še prej pa so mu oči iztaknili.

Isti mesec so ubili in vrgli v jamo Kozlovko Andreja Mulca iz Kozarišča.

Kmalu po tem dogodku so karabinjerji prijeli 60-letno vdovo Uršo Bavec iz Kozarišča, češ da je prala perilo in nosila v gozd hrano hčeri, poročeni z nekim bivšim orožnikom. Ta stara reva, ki ni imela nikdar komunističnih nagovorov in mitingov, je bila prijeta in pripeljana v Stari trg, drugo jutro pa ustreljena.

Dne 2. septembra 1942 zvečer je pridivjala komunistična svojat v vasi Vrhniko, Viševk, Pudob, Dane in Stari trg, požgala več hiš in poklala 12 ljudi. Žalili bi vsak pravni čut, če bi danes načenjali vprašanje, kaj so ti ljudje zakrivali.

Ubiti so bili v Starem Logu: kaplan Kramarič. Ubil ga je v postelji Alojz Mulc iz Nadleska. Pokojni kaplan se niti pred vojno ni vtikal v politiko, nika sedaj. Bil je vzoren duhovnik. Dalje Katarina Telič, stara 50 let. Morala je v sami sraciji napreči konje, potem pa je isti Mulc ubil njo in konja. Mož in dva sinova so komaj usli. Trgovina in hlev pa sta zgorela.

V Pudobu je ubil Rafael Martinčič svojo sestrično Ivanko Čač in njenega moža. Ker pa Ivanke ni dobro zadel, je obležala v krvi. Štiriletna hčerka je jokala poleg mamice, ki je otroka v smrtnem boju tolažila: »Ne jokaj, saj ne bom umrla, saj bom še ozdravela!« Toda Rafael je, stoječ med vrati, to slišal, prišel nazaj in rekel: »Ne boš več ozdravela, prasica!« ter ji je zadr. nož v srce.

V Pudobu je ušel smrti Žnidarič Ivo, ker se je takoj po prvem strelu naredil mrtvega. Zato so ga komunisti ubili septembra 1943.

V Viševku je bil ubit Tomšič Alojzij, ko je bežal iz goreče hiše in klical na pomoč. Njegova žena Terezija je živa zgorela.

V Danah so bili ustreljeni Strle Alojzij, trgovec Žnidarič Karel in Franciška Hauptman. Ker se je njen, zdaj že pokojni mož umaknil z bratom v gornje prostore, so komunisti zažgali hišo in zdelali Franciško tako, da je živa zgorela.

V Vrhniki so ubili 70 let starega posestnika Jerneja Pojeta. Odpeljali so pa v gozd starega Janeza Palčiča, njegovega sina Jakoba in Ivana ter zeta Janeza Poroka. Stari Palčič je ušel, dva sinova in zeta pa so komunisti: Andrej Janežič iz Vrhnike, veletrgovec Žagar iz Markovca in najbližji sosedje odpeljali v gozd Otrobevce pred »sodišče«.

Čez četrte ure sta jih odpeljala zloglasni Mulc Alojz in 17 letni Fajdiga Vlado pred kilometer oddaljeno jamo in vrgla vanjo ubitega Poroka in obstreljenega Palčiča Jakoba in Ivana. Ivan se je četrty dan čudežno rešil iz jame. Ni mogel rešiti tedaj še živega brata Jakoba. Ivanu so v bolnišnici odstranili levo oko, skozi katero so ga ustrelili, potem je živel v Starem trgu, meseca oktobra 1943 pa so ga komunisti ubili v Mozlju in še očeta zraven.

Zdaj so šele Notranjci spoznali, da so prepuščeni samim sebi. Šele po teh umorih se je osnovala »bela garda«, šele potem ko je padlo že toliko nedolžnih ljudi v Loški dolini.

Vaška straža je bila v Pudobu, v Kozariščah, pozneje tudi v Danah, toda obrobne vasi so bile še vedno izpostavljene roparskim napadom »narodno-osvobodilne vojske«. Ljudje niso iz strahu pred njo pospravili s polja niti pridelkov. Zvečer so morali hoditi vsi spat v tiste vasi, kjer so bile straže, pa tudi živino so morali gnati s seboj.

Ker ni mogla »narodno-osvobodilna vojska« pobijati ljudi v glavnih vaseh, jih je pobijala v oddaljenih. Tako so ubili 65-letno Franciško Strle iz Podloža 16. oktobra 1942 samo zato, ker je molila za komuniste, da bi se spreobrnilo. Isti dan so ubili njenega soseda Edvarda Petriča iz Podloža. Novembra meseca so oplenili dva posestnika na Gor. Jezeru, hkrati pa v jami za krompir zaklali Avseca Janeza z Gor. Jezera in Matevža Jurjeviča iz Laz, ubili dve Žingovi, mater in hčerko, iz Babnega Polja. Na pragu hiše so iz zasede ubili 22. novembra Antona Šostaršiča iz Viševka, ženo pa so pretepli skoraj do smrti.

Februarja 1943 so ubili na Knežji Njivi Andreja Teliča iz Kozarišča, Tomca Janeza iz Podloža in Strleta Andreja iz Podloža. Dne 20. februarja 1943 pa so ustrelili Kraševca Jakoba iz Podloža.

Po 8. septembru je – kakor povsod – tudi v Ložu »narodno-osvobodilna vojska« s pomočjo badoglijevskih vojakov planila najprej na protikomunistične vaške straže. Z obljubami in zvijačo so člani vaških straž v Loški dolini najprej premamili, da bi se vdali. Devet lahkovernežev iz Pudoba je verjelo tolovajski besedi o amnestiji. Ti so se podali, zato so jih komunisti 14. septembra 1943 zjutraj ustrelili na mestu.

To so bili: Bavec Andrej iz Kozarišča se je predal, ubit. Truden Anton iz Kozarišča se je predal, ustreljen. Levec Janez iz Poljan se je predal, ustreljen. Strle I., hlapec iz Laz, se je predal, ustreljen. Špehar Janez iz Klanca se je predal, ustreljen. Kandare Peter iz Dan se je predal, ustreljen. Ule Janez iz Grahovega se je predal, ustreljen. Žnidarič Drago iz Kozarišča se je predal, ustreljen. Neznaneec, nedomačin, se je vdal, ustreljen. Poleg teh sta bila mrtva Ludvik Kralj iz Pudoba, ob petih zjutraj je bil še živ, ležal ranjen na

postelji, zjutraj najden v okopu mrtev, in **Gri Milan**, osmošolec iz Snežnika.

Nič boljša ni bila usoda druge posadke. Več ko dve uri je neki komunist oblegane fante vabil, naj se vdajo. Kričal je: »Fantje, vdajte se, zajamčeno vam je življenje!»

Ko se je posadka obotavljala, se je poveljnik komunistov **Milan Lah** jezil in rjovel, zakaj se straže ne vdajo, ko je na rdeči strani ogromna premoč. Tedaj je poveljnik vprašal: »Kdo mi garantira življenje? Kdo garantira posadko?»

Lah je zakričal: »Mi garantiramo in - Anglezii!»

Posadka je verjela in se vdala. A namesto da bi bili fante izpustili domov, kakor so jim obljubili, so jih nekaj takoj odbrali in zaprli v prvo nadstropje. Glavno besedo sta dobila zloglasni **Ivan Hribar** iz Loza in rdeča komisarica **Ivana Mulc** iz Pudoba.

Ivana Mulc je z drhtečo roko, v kateri je stiskala revolver, iskala lastnega očeta.

Hribar in Mulčeva sta začela kljub dani besedi posredovalcev »čistiti« moštvo. Okrog dvanajst so jih zaprli, druge so poslali domov in jih naslednji dan vse mobilizirali.

Poklicali so v Pudob takoj vse terence, da bi jetnike »sodili«. Ti terenci so pa sodili premilo, ker so več ljudi rešili smrti. Zato so tolovajji sklenili delati po svoje in so samo šest zaprtih fantov pustili domov. Ostali so bili ustreljeni.

Franc Intihar iz Viševka je prvi uvidel, kaj jih čaka, zato je pobegnul skozi okno in vrgel ročno granato. V tistem trenutku ga je nekdo s kopitom udaril po glavi, da je takoj padel mrtev.

Njegovega trupla niso hoteli izročiti obupani materi, niti groba ji niso hoteli pokazati. Šele komunist, ki se mu je vse to zagalilo, je drugo noč povedal, kje je grob.

Ko sta ga mati in sestra odkopali, se jima je odkril grozen prizor. Pokojnik je bil ves razrezan, čreva popolnoma izrezana, samo hrbtnica je držala telo skupaj.

Mati in sestra sta peljali truplo z izposojenim vozikom čez Pudob domov na pokopališče. Ko ju je zagledala »narodno-osvobodilna vojska«, je besno planila nanju in ju opljuvala od vrha do tal.

Ponoči 14. septembra so odpeljali iz Pudoba proti Snežniku drugih šest fantov, ki so se bili predali. Z avtomobilom so jih pripeljali pred jamo Kozlevko (tri četrt ure nad graščino Snežnik); jih tam s strelji neznanatno ranili in žive pometali v jamo. To so bili: **Petrič Jože** z Vrhnik, **Intihar Franc** z Vrhnik, **Kraševac Janez** iz Dan, **Tomažič Janez** iz Kozarišč, **Vilko Bavec** iz Kozarišč in **Mulc Janez** iz Pudoba.

Bavec Vilko je skočil iz avta in se je na pobočju tik nad žrelom ujel za jelko. Toda ubijalec ga je poiskal z električno žarnico in ga nato s strelji prisilil, da je moral skočiti v jamo.

Mulc je pristopil k vaški straži, da reši življenje sebi in družini, kajti hišo so mu bili italijanski cesarski vojaki zažgali. V njegovi vasi so ubili 17 fantov in tudi njegovega sina. Njegova 17-letna hči Ivana je pobegnila v gozd in prepustila očeta usodi. Leto dni je pošiljala pošto v vas, da bo očeta sama ustrelila. Morda bi bila to nakano res izvršila, toda oče je bil skrit in so ga našli šele naslednji dan. Ko so ga našli, je pristopila k njemu,

biolo uporno varili, posteljaj te. hite, ni se
Dobro je ~~ce~~ ce posteljaj te. Nas teko
oficijno, isto letu abe i. t. d. In glasnik tudi ku.
Lah ni Mulčeve mišle.

Nas posteljaj te je jancic. Ce nam ne
bo uspelo popog'sati stano, se bom mo-
kali (umalmiti). Ken? Mišle ti ne te ni quadi!!!
To vprašanje je hudicevo kemo za vse nas in ga jancic
vneč pred temi. Do skopanja je treba kisto (dvo-
redus za duve gke!!), drugacije se utegne zgoditi.
da bomo s teslon zgraneč.

Na Ronci se ukusat povisjevan: ugled
bati je na vojskem področju je koda v krogih vobal.
Glej, da hit upravič zaupanje bati je: jebim ti
veliko uspeha v tojeu novim del. In parji nase!
Spisecuo se pajj h a o f o r

Rit's Log

Pogine naj pes: Fotografski posnetek Kardeljevega pisma, v katerem poziva k pobujanju vseh, ki niso sodelovali v Osvobodilni fronti

ga z desnico pobožala po licu in ga nagovori-
rila: »No, Rajdek, zdaj boš šel v smrt, ker si
bil tako lepo priden!»

Oče ji je vpričlo vseh tolovajev pljunil
v obraz, zato ga je dala še isti večer ubiti.
Eden od rdečih »sodnikov« je povedal, da so
ji dali na izbiro, da očeta lahko reši, če hoče,
ker nima mož nobenega greha nad seboj,
toda ona je kot načelnica komunistične poli-
cije ponudbo odklonila. Ta ženska ima na
vesti dvajset umorov!

Vrhovna policijska služba v Loški dolini je
bila torej zaupana Ivani Mulc. Ta je sama
prijela ter z avtomobilom odpeljala na Bloke
dosti nedolžnih ljudi, ki so bili vsi ustreljeni.
Med njimi so bili:

Albin Hauptman iz Dan, zapuša štiri ne-
preskrbljene otroke, njihovo mater je dne
2. septembra 1942 na pol ustrelil in živo
sežgal komunist Cindrič iz Babnega Polja.

Tomc Franc iz Podloža, **Tomc Janez** iz
Podloža, **Stanko Kodrc** z Vrha, **Jaka Petar**
(Peter Skala) s Štajerskega, **Palčič Janez**
z Vrhnik, ki se je lani septembra rešil iz
jame, ustreljen v roko. Vsi imenovani so bili
odvedeni 18. septembra 1943 v Kočevje in
19. septembra pod noč zvezani odpeljani
v Mozelj ter tam ustreljeni.

Dne 20. septembra sta bila ustreljena
v Laščah blizu postaje brata **Ivan** in **Beno**
Rožanc iz Loza.

Konec septembra so bili prijeti **Kompoš**
Alojzij, star okrog 55 let, strojnik pri tvrdki
Kovač v Starem trgu, **Palčič Janez** z Vrh-
nike, star 68 let, **Mlakar Marija** iz Pudoba,
stara 40 let (dobila v ječi hudo plućnico in so
jo peljali v smrt z avtom pri vročini 40°C),
Znidaršič Ivo iz Pudoba se je lani na pol
ustreljen rešil smrti s potajitvijo. Vsi imeno-
vani so bili ustreljeni med Starim trgom in
Blokami.

Dne 15. septembra je bil aretiran **Allma-**
yer Ivan iz Smarate in ustreljen meseca ok-
tobra na Mačkovicu.

Najbolj skrivnostna smrt je smrt **Matevža**
Hribarja z Bloške Police. Iz starotrške ječe

ga je Ivana Mulc izpustila, nad Ložem pa so
ga njeni pomočniki ubili in zvelikli mrtvega
v gozd.

Konec oktobra so bili na Mokrcu ustrel-
ljeni:

Kraševac Franc, **Feliks** in **Stanko** iz Dan
(iz te rodbine je bilo v enem mesecu ubitih
5 bratov), **Ravšelj Stane** iz Nadleska, star 16
let, **Kraševac Franc** iz Kozarišč, **Šumrada**
Jože iz Kozarišč, **Pirc Franc** iz Pudoba, **Mla-**
kar Anton iz Viševka, **Prevec Viktor** iz Vi-
ševka, **Avsec Anton** iz Viševka, **Mlakar Va-**
lentin iz Mokra.

Kot prisilni mobiliziranci so bili ustreljeni:
Srpan Vinko iz Nadleska 28. septembra
pri Rakeku, **Baraga Alojzij** iz Viševka
25. oktobra pri Žagi poleg Vrhnik. V Selš-
čeku je konec oktobra ustrelil Ivan Tavželj
iz Starega trga **Palčič Franca** in **Jožeta**
z Vrha.

V Loški dolini je zaradi dela »narodno-
osvobodilne vojske« nasilno izgubilo življe-
nje od srede oktobra 1941 pa do 17. novem-
bra 1943 nad 500 ljudi, ali deset odstotkov
vsega prebivalstva občine Stari trg.

Upoštevatni je treba, da ta številka še daleč
ni točna, ker mrtvih, ki so jih požrli gozdovi,
zdaj sploh še ni mogoče ugotoviti. Sodeč po
zapušenih hišah, je žrtev mnogo več, le
grobov ne bo mogoče najti.

Od 1125 hiš jih je pogorelo do' tal 274,
torej ena četrtina. Od 3000 poslopij jih je
upepeljenih 670 in dve žagi, dva mlina in ena
cerkev. Zasebna in skupna škoda znaša do
danes že nad 200 milijonov lir. Od 5300
prebivalcev jih je že do danes mrtvih nad
500, to je 10 odstotkov.

Človek bi nazadnje mislil, kakšne množice
so morale hrumeti po Loški dolini, da je
nastalo toliko škode? Taoda v vsej Loški
dolini je bilo lani 164 razbojnikov, živih in
mrtvih. In ta peščica je s pomočjo cesarske
italijanske vojske ustrahovala Notranje, ni
pa storila niti enega vojaškega dejanja po
vsej Notranjski!

Izraba demokracije

V tem predvolilnem boju smo v stranki ZKS-SDP pripravljene le na pošten boj brez nizkih udarcev. Upam, da se nam to ne bo pretirano poznalo pri rezultatih volitev. Res je in priznam gospodu **Slivarju** (katerega članek je bil objavljen v NČ 8. marca z naslovom »**Prejeli smo**«, da so se dogajale napake v naši tako imenovani novejši zgodovini. Strinjam se, da bi ljudje, ki so odločali v imenu partije, morali odgovarjati za svoje napake. Vendar ravno toliko kolikor nam vsem (to me tudi najbolj moti) pripisujete napake, bi bilo dobro poznati tudi napredek storjen v teh letih. Težko se spuščam v razpravo o napačnih posegih, ker jih pač nisem doživel in kar je najvažneje, preživel. To prepuščam vam, da si sami ustvarite mnenje, strokovno pa naj to obravnavajo zgodovinarji, ki niso obremenjeni s strankarskim bojem.

V ZK nimam dolgega staža. Vendar so se stvari v teh letih bistveno spremenile. Sestop z oblasti ni pravljičica. To je dejstvo, ki se bo pokazalo v vsej svoji pestrosti na volitvah. Če pa ste pričakovali, da bomo komunisti sestopili z oblasti in vam pustili povsem odprt prostor za katerega se ne bi enakopravno potegovali, ste se pošteno zmotili. Ljudi pozivate, naj izrabijo demokracijo. Demokracija je bila v zgodovini prevečkrat izrabljena. Morali se bomo naučiti živeti znotraj demokracije oziroma demokratične ureditve.

To, da ste bili na zboru volivcev prisotni le trije člani DEMOS-a, je stvar vaših strank. Bil sem na zboru volivcev, kjer so bile zastopane skoraj vse stranke. Manjkala je le ZSMS-liberalna stranka, pa zato niso ničesar izgubili, pa tudi glede na raziskave jim volilna moč kljub temu raste. Zakaj? Zato, ker je ZSMS veliko prispevala k temu, da se bližamo demokraciji. Gradijo svoj program, svojo vizijo, ne temeljijo pa na blatenju drugih strank.

S simpatijo pa podpiram vaš poziv k združitvi vseh dobromislečih ljudi brez preprirov. Upam, da pri te"m ne izključujete komunistov.

Bojan Kontič

P.S. dragutin pa drugače prepoznava preteklost komunističnih zločincev: še vedno velja samo VAŠA resnica o vlogi »demokracije« pa je kilava razlaga, za vse imate odgovore le priznanje o popravljanju krivice pa molčite – lustracija pa nikakršna !!!

Gorice nad Šoštanjem skrivajo grobove po vojni pobitih

Nasilna izguba življenja, še zlasti po končani vojni, je globoko prizadela človekovo dostojanstvo in kar 45 let so starejši Šoštanjčani nosili v sebi te povojne grozote, še posebno tisti, ki so te ljudi poznali, ki so bili njihovi sosedje, da bližnjega in daljnega družinskega sorodstva ne omenjam.

Na severnem predelu Šoštanja, tam okoli opuščene vodnega rezervoarja, na hribu imenovanem Gorica, ležijo pobiti Šoštanjčani, ki so jih vojni zmagovalci želeli čisto preprosto izbrisati iz našega spomina.

Vemo, da se sprava s pogrebno slovesnostjo pobitih v Kočevskem Rogu ne končuje, temveč se šele začneja. Sprave ni brez popolne resnice, do te resnice pa je še dolga pot. Res je, da bomo pri odkrivanju prihajali do najrazličnejših grozot, ki so bile storjene ljudem že po končani vojni in verjetno ni občine v Sloveniji, kjer ne bi imeli grobov, ki nosijo v sebi strašne grozote. V naši občini so to Šoštanj, Velenje; Gaberke, od Pake do Mislinja, Šentilj...

Veliko vprašanje je, kako dolgo bodo še lahko v miru pokopani na hribu v Goricah nad Šoštanjem, saj je pri enem grobu v bližini rudniška jamska vrtina, in če bi to vrtino recimo locirali

samo tri metre bolj proti severu, bi bila ta vrtina v del grobov, kjer so pokopani 23. maja 1945 ustreljeni Šoštanjčani.

Sprava je eno najtežjih in najzahtevnejših moralnih dejanj. Zahteva velik osebni napor in zavestno odločitev, veliko političnih razlogov, zrelosti, veliko mero strpnosti in medsebojnega spoštovanja. Podatke sem pričel zbirati nekaj dni za tem, ko so aretirali Janeza Janšo. Na začetku so bili ljudje do mene zelo nezaupljivi, bilo jih je strah. Bolj ko se nam je bližala slovenska pomlad, lažje sem prihajal do podatkov, jih preverjal... Pred nekaj dnevi sem potrkal pri Martinu T. Možakar je dobrega spomina in je spisek, ki ga imam, tu in tam hitro popravil, še zlasti njihova imena in delo s katerim so se ukvarjali ustreljeni, tu in tam pa je še kaj dodal. Pri preverjanju podatkov so pomagali: Viktor K., Zvone Č. in drugi.

Ustreljeni so bili 23. maja 1945, med 23. in 24. uro na Goricah nad Šoštanjem. Pred tem so jih istega dne med 10 in 11. uro dopoldne s tovornim avtom odpeljali neznano kam. Rekli so, da jih peljejo na zaslišanje, in da se bodo kasneje že vrnil na domove, če niso nič krivi.

In potem gorje. Najprej so si morali skopati jame. Pred ustrelitvijo so imeli zaprte v Grilovem hlevu, tega hleva danes ni več. Še živeči tod pa vedo povedati, kako so prosili, da jih pustijo živeti, saj niso med vojno nikomur storili nič hudega. Skupaj je bilo ustreljenih 27 Šoštanjčanov.

Da bi zvedel še kaj več, sem se oglasil tudi pri Cveti Z., ki je bila takrat zaposlena na občini v Šoštanju, kipa se tega, da so bili v Šoštanju ustreljeni ti ljudje, ne spominja. Ve pa, da so bili nekateri Šoštanjčani takoj po osvoboditvi zaprti ter kasneje verjetno odpeljani v Celje, ali kam drugam.

L. Ojsteršek

P.S. dragutin: Glej dve sliki: Gorica in Koželj

199008__Sostanj_Gorica_grobisca.jpg

PIETET: Kraj Graška Gora / *Kratek vpogled o objavljenem tekstu raznih izvorov ali avtorjev.*
Ta datoteka je datirana na čas ko so bile te velike padavine ki so povzročile plazove.

Tradicionalno srečanje borcev in planincev na Graški Gori

V svoji sredini so posebej toplo pozdravili **Ivana Dolničarja**, častnega predsednika borčevske organizacije, **mag.Slavico Tovšak**, podpredsednico Planinske zveze Slovenije, koroške partizane, člane združenja Sever, poslance, svetnike in župane, ki so si vzeli čas in prišli na Graško Goro...

Predsednik območne borčevske organizacije Bojan Kontič je zatrdil, da Graška Gora je in ostaja simbol junaštva in da žrtve vojne ne bodo nikoli pozabljene. Častni govorec, župan mestne občine Velenje Srečko Meh,...

Dotaknil se je odnosov Slovenije s sosednjo Hrvaško, vprašanja meje ter v tej zvezi medlosti slovenske zunanje politike, ki je voda na mlin sosedov. Med svojim govorom so ga večkrat prekinili aplavzi in glasno pritrjevanje njegovim besedam.

Tako kot je bil večkrat na podoben način prekinjen tudi Jože Povše, podpredsednik območne borčevske organizacije, ko je prisotnim bral protest naslovljen na Koroški pokrajinski muzej Slovenj Gradec, kjer nastaja projekt z naslovom **Od kljukastega križa do rdeče zvezde**. Borcem se zdi nesprejemljivo enačenje napadalca in napadenega, rablja in žrtve, zatiralca in upornika. Prepričani so, da je tudi v nasprotju z nacionalnimi interesi mlade slovenske države in v domačem okolju ne more prispevati k spravi...

/ Milena Krstić - Planinc

Borci ogorčeni nad Koroškim pokrajinskim muzejem

Razlog: projekt »*Od kljukastega križa do rdeče petokrake zvezde*«

»Po osamosvojitvi Slovenije se desnica in kler poslužujeta različnih načinov delovanja, da bi domobranstvo oprala njegovih nečastnih dejanj zgrešenih med II. svetovno vojno. Tudi preko civilnih združenj, muzejev in drugih ustanov vplivajo na poskus predrugačenja zgodovine na Slovenskem.

Eden takih lažnih projektov pod naslovom »*Od kljukastega križa do peterokrake zvezde*« se je porodil v Koroškem pokrajinskem muzeju Slovenj Gradec, v projektu pa sodeluje tudi muzej iz Kranja. Drugi muzeji v Sloveniji se projektu niso pridružili v prepričanju, da je projekt ponaredek zgodovine. Kar pa je še posebej vprašljivo, je, da je financiran iz donacije Evropske skupnosti, programa Phare.

Ne moremo in ne smemo dovoliti, da se kljukasti križ okupatorja enači z zvezdo, ki je bila simbol boja proti okupatorju. Prav tako se ne moremo strinjati, da se v projektu okupatorja in njegove pomagače tretira kot rešitelje **in se zamolči njihova zločinska početja, partizansko vojsko pa prikaže kot barbare, ki so neusmiljeno pobijali nedolžne okupatorjeve krvnike**. Tako početje omenjenih muzejskih ustanov gre še najbolj na roko avstrijskemu svobodnjaku Heiderju, ki še dan današnji terorizira Slovence, ki so ostali onkraj države meje. Zaradi tega udeleženci na Graški Gori naslavljamo na Koroški pokrajinski muzej Slovenj Gradec in na vse ustanovitelje tega muzeja ogorčen protest.«

Protest je na Graški Gori prebral podpredsednik Območnega združenja borcev in udeležencev NOB Velenje, Jože Povše.

